

165 . Zoltan | Comuna: Ghidfalău | Județ: Covasna | Anul: 1998

Anul: 1998

Cod RAN: 64381.01

Perioade: Preistorie

Epoci: Epoca bronzului

Tipuri sit: locuire

Categorii sit: Domestic, Neatribuit

Autori: Valeriu Cavruc, Galina Cavruc

Instituții: Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe

Raport

În 1997-1998 s-au continuat cercetările arheologice în așezarea din epoca bronzului Zoltan. În această perioadă s-a lucrat în secțiunea B, deschisă în 1996. Prin extinderea săpăturilor suprafața secțiunii a ajuns la 874 mp.

Au fost descoperite urme de locuire din: eneolitic - cultura Ariușd-Cucuteni (fragmente ceramice izolate) din perioada de tranziție la epoca bronzului (fragmente ceramice răzlețe cu scoică pisată în pastă), din faza finală a epocii bronzului timpuriu - grupul lernut, din bronz mijlociu cu elemente Costișa (majoritatea), Wietenberg, Monteoru și Tei (?), bronz târziu - cultura Noua; sec XVIII (fragmente ceramice sporadice).

Grupului lernut îi aparține un complex al cărui caracter în stadiul actual al cercetărilor, nu poate fi definit. El constă dintr-o groapă, cu pereții în pantă, de dimensiuni neobișnuit de mari (cel puțin 26 x 9 m, adâncimea maximă 2 m) săpată într-un sol nisipos, orientată N-S (în direcția pantei), înconjurată în jumătatea sa de nord de urme de la o construcție de piatră, în imediată apropiere de groapă, la nord de ea, au fost surprinse 2 șiruri de gropițe de pari dispuse perpendicular unul față de celălalt. De-a lungul laturii de est a gropii au fost descoperite și câteva gropi de stâlp.

Materialul arheologic bogat descoperit în acest complex, prin cantitatea și varietatea sa, depășește toate descoperirile aparținând acestui grup cultural din Transilvania: unelte de silex, os și lut ars, precum și peste 5.000 de fragmente ceramice.

În stratul de cultură a fost descoperit un fragment ceramic de tip Glină ornamentat sub buza cu așa numitele găuri-butoi. Nu se poate aprecia deocamdată dacă acest element reprezintă dovada unei datări mai timpurii ale aspectului lernut de la Zoltan sau dacă el atestă o locuire mai veche încă nesurprinsă.

Materialele din bronzul mijlociu provin, în marea lor majoritate, dintr-o depunere care suprapune direct umplutura complexului din bronzul timpuriu și este direct suprapusă de o "vatră" (3 x 4 m) amenajată de purtătorii culturii Noua. În secțiune depunerea are forma unei lentile uniconvexe îndreptată cu vârful jos. Grosimea maximă a depunerii nu depășește 0,4 m.

Datorită focului puternic practicat pe "vatra" culturii Noua materialul ceramic aflat în depunere prezintă urme de ardere secundară; de mai multe ori s-a reușit lipirea fragmentelor ceramice de culoarea galbenă (se pare culoarea inițială) cu cele de culoarea neagră. Acestei depuneri îi aparțin mai multe fragmente de vase-cuptoare, numeroase fragmente ceramice grosiere ornamentate cu brâu în relief, precum și ceramica fină și semifină bogat ornamentată prin caneluri, incizii, împunsături succesive, deseori încrustată cu pastă albă. Printre motivele ornamentale caracteristice întâlnite mai ales pe ceramică fină remarcăm canelurile oblice sau verticale "brăduțul" adeseori asociate cu benzile formate din două linii paralele între care se află un șir de puncte, triunghiuri sau romburi hașurate, toate găsind analogii în culturile Costișa, mai puțin Wietenberg, Monteoru și Tei. Din același context stratigrafic provin și două fragmente ceramice fine negre lustruite,

ornamentate cu motive solare prin alveole circulare înconjurate de împunsături. Acest din urmă ornament, pentru prima dată întâlnit într-un asemenea context, cunoscut, în principal, în culturile din partea vestică a României și din Europa Centrală, din bronzul mijlociu evoluat și bronzul târziu, ne determină, contrar afirmațiilor noastre anterioare, să admitem posibilitatea coborârii încadrării depunerii în discuție spre finalul bronzului mijlociu. Pentru aceeași încadrare poate pleda și un fragment de la o toartă supraînălțată cu creastă triunghiulară în secțiune, element caracteristic mai ales culturii Noua. Totodată, având în vedere faptul ca depunerea în discuție nu este un complex închis, însă sigur ulterior grupului Iernut și anterior culturii Noua, nu excludem posibilitatea ca depunerea să fie formată pe parcursul a mai multor faze ale bronzului mijlociu.

Nivelului Noua îi aparține un strat de cultură, aflat în partea de sus a umpluturii gropii complexului din bronz timpuriu și acolo unde panta terenului se accentuează. Stratul, pe măsura coborârii pantei, crește în grosime (grosimea maximă a stratului atinge 3 m) și constă din cenușă în amestec cu fragmente ceramice, oase, piese de piatră, lut ars, os și bronz, în partea de sud, dinspre pantă, au fost surprinse urmele unui zid (?) de piatră, care delimita stratul de cenușă și a împiedicat alunecarea lui. Sub acest strat de cenușă, fie pe solul steril (în partea de sud unde panta se accentuează) fie peste depunerea din bronz mijlociu, au fost sesizate câteva "vetre" de lut de dimensiuni mari (2 x 3; 3 x 4 m). După observațiile stratigrafice, în cadrul stratului Noua s-au constatat cel puțin 12 depuneri succesive care, uneori, sunt despărțite de niveluri subțiri de arsură. Depunerile inferioare ale stratului sunt formate din măr (?) în amestec cu cenușă. Materialul arheologic și osteologic descoperit în depunerile "mâloase" prezintă urme puternice de ardere, printre care, și un număr redus de fragmente de oase de animale calcinate având, probabil, datorită oxidului de cupru, culoarea verzuie. Printre miile de fragmente de oase animale au fost depistate și câteva fragmente de oase umane ce aparțin unor copii cu vârsta cuprinsă între câteva luni și 2-4 ani. Materialul arheologic descoperit în depunerile de cenușă de cele mai multe ori este foarte fragmentat și constă din zeci de mii de fragmente ceramice, oase de animale, precum și de unelte de bronz, os și piatră.

La nord-est, mai sus de zona stratului cenușos, în imediată sa apropiere, pe o suprafață de cca 150 m² au fost descoperite peste 30 de gropi "menajere". Contrar densității gropilor, stratul de cultură în această parte a sitului este extrem de sărac, aproape inexistent, în același timp gropile sunt bogate în material arheologic și osteologic. Pe fundul uneia dintre gropi, sub umplutura cenușoasă s-a găsit un schelet de copil în poziția chirchită.

Contrastul în ceea ce privește consistența stratului de cultură, numai în parte, se datorează alunecării solului pe pantă, în acest sens trebuie avute în vedere "vetrele" descoperite la baza stratului de cenușă, inclusiv acolo unde panta este foarte accentuată, precum și arsurile surprinse între depunerile de cenușă.

Observațiile făcute în timpul cercetării constituie un prilej pentru reluarea discuției vechi privind destinația "cenușarelor". Se pare că, cel puțin unele dintre ele, reprezintă urme ale unor practici rituale ce constau în arderea repetată pe același loc a reziduurilor locuirii.

În general, materialul arheologic din bronz târziu descoperit la Zoltan se înscrie în repertoriul tipologic al culturii Noua. Sunt relativ numeroase piese de bronz: diverse tipuri de ace (simple circulare sau pătrate în secțiune cu ambele capete ascuțite, ace de cusut cu urechiușă, ace cu cap rulat, un ac cu patru protuberante) ș.a. Piese de os sunt reprezentate de mai multe exemplare de omoplați crestați, fragmente de coaste cu capetele crestate, discuri perforate, vârfuri de săgeată, diverse străpungătoare și ace. Din piatră sunt confecționate numeroasele percutoare și frecătoare sferice. Piese din lut ars sunt reprezentate din "globulețe". Fragmentele ceramice în general numeroase sunt caracteristice pentru faza Noua II.

În condiții stratigrafice incerte, alături de materiale Noua și niciodată în depunerea din bronz mijlociu, au mai fost descoperite fragmente ceramice izolate caracteristice fazelor târzii ale culturilor Wietenberg și Monteoru, precum și un număr de "capete de bețe". Este greu de stabilit dacă aceste materiale aparțin nivelului de locuire din bronzul mijlociu sau târziu al așezării, sau dacă ele aparțin unei locuiri încă neidentificate.

[Raportul 1740 din cronica.cimec.ro](#)
[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
